

GORIŠKI LIST

«Goriški list» izide vsako sredo in soboto zjutraj. — Uprava uredništva v Gorici, Corso Verdi štev. 47. — Telefon štev. 292. — Glasi se zaračunavajo po ceniku. — Račun pri Cassa di Risparmio Gorica.

Gorica, dne 2. septembra 1944.

Za meslo Gorica in Trst: posamezna številka 0.50 lir, polletna naročnina 26.— lir, celoletna 52.— lir. — Izven mesta Gorica in Trst: posamezna številka 1.— lira, polletna naročnina 47.— lir, celoletna 90.—

Spoznanje izgubljenca

Ljubljanski »Slovenski dom« poroča o dnevniku Jožeta Udovča enega vodilnih ljudi v vodstvu »osvobodilne« fronte. Ti odstavki so zanimivi tudi za goriške Slovence in jih zato ponatiskujemo.

»Kadar razmišljam o odločitvi slovenskega kristjana v sedanjem boju, me večkrat vznemiri misel, ali se morda kristjani, ki sodelujemo s komunisti, nismo pregrešili proti Bogu!«

To usodno vprašanje se je porodilo človeku, ki priznava, da je do krščanstva prišel še le tedaj, ko je začel aktivno delati za komunistično stvar, ko je videl učinke in posledice tega dela, se mu je vzbudila vest.

Ali se je ob takem grehu vzbudila vest kateremu izmed ljubljanskih moralistov in »vernih« ljudi, ki so sodelovali s komunizmom kot kristjani in kot dobri katoličani, celo kot učenci, od vsega začetka zagovarjali in še danes skušajo opravičevati vse, kar je komunizem Slovincem duhovnega in zunanjega gorja prinesel? Naj bo spoznanje enega izgubljenega opomin vsem tistim, ki še danes mislijo, da so na pravi poti ter dajejo ljudstvu tu in tam, tako ali tako, pohujšanje.

Porazi Titovih čet

Berlin, 30. avgusta V zapadni Slavoniji se je posrečilo tolovajem, da so z močnimi silami obkolili neko mesto, ki so ga branili hrvatski gorski lovci. Čeprav so padli poveljnik gorskih lovcev, njegov namestnik in več nadaljnjih častnikov, se tudi močno poškodovano moštvo ni hotelo vdati. Hrvati so tako dolgo odbijali vse komunistične napade, dokler niso prišli na pomoč deli neke kozaške divizije in jih osvobodili. Tolovaji so izgubili v teh bojih nad 350 mrtvih.

Beograd, 30. avg. Posebni poročevalci lista »Novo Vreme« javlja o težkem porazu Titovih tolp, ki so ga jim prizadeli pri Kuršumlji narodni srbski oddelki. Pri tem so po desetdnevnem tolovajskem obleganju osvobodili mesto. V tem boju so utrpeli tolovaji največji poraz na srbskem področju. Tudi napad angleških letal na mesto Kuršumlja, ki so ga branile srbske narodne sile, ni zlomil odpornosti branilcev. S pomočjo srbskih oboroženih oddelkov, ki so prišli obleganjem na pomoč, se je posrečilo prizadeti tolovajem velike krvave izgube in jih pognati v beg.

Iz nekega nadaljnjega poročila v listu »Novo Vreme« je razvidno, da so narodni oddelki očistili komunistov črno goro od Kolašina do Sandžaka in do mej Srbije, pri čemer so bile prizadete bežečim tolovajem hude izgube. Med ujetniki je bilo 26 boljševiških poveljnikov.

Zelo hudi boji na vzhodu in v Franciji

Vojno poročilo

Borbe med Seino in Marno

Iz Führerjevega glavnega stana:

Severno od Pariza smo ustavili sovražnika, ki trdo pritiska na naše premikanje, s katerim skušamo pretrgati stik z njim.

Vršijo se protinapadi na sovražne čete, ki iz odseka pri Beauvaisu prodirajo proti severu.

V odseku Laon-Reims so naše čete zapletene v hude boje s sovražnimi oklepnimi silami, katerim se je posrečilo v smeri proti severovzhodu in severu zopet pridobiti nekaj tal.

V dolini Rodana se je sovražni pritisk povečal zlasti proti Valenci. Vsi sovražni napadi so bili odbiti v teku trdih bojev.

Povračilni ogenj na London se nadaljuje noč in dan.

V Italiji sovražni napad

V Italiji je sovražnik ob jadranski obali prešel na široki fronti zopet v velik napad.

Z uporabo bojnih letal, topništva in oklepnih voz ter s podporo pomorskih enot se je sovražnik posrečilo, da se je pri Urbinu in pri Pesaru vrnil v naše črte.

S protinapadi smo uničili vrnjene sovražne udarne skupine. Jugoahodno od Pesara se v dveh točkah vdora nadaljujejo trdovratni boji s temi vrinjenimi oddelki.

V Romuniji in na vzhodu

V Romuniji se je sovražni pritisk povečal v smeri proti Ploestiju.

Na jugovzhodni meji Sedmograške smo odbili pnoovne silne napade boljševikov.

Na ostali vzhodni fronti so bile včeraj važnejše bojne akcije samo severovzhodno od Varšave, kjer se je poskušeni sovjetski predor proti mestu zopet izjalovil, ko so napadalcem izgubili drugih 24 oklepnih voz.

V zraku in na morju

Severnoameriški bombniki so napadli Bremen in Kiel; izkoristili so vreme, ki je bilo za brambo zelo neugodno. Sovražni bombniki so napadli tudi nekatere kraje na Madjarskem.

Preteklo noč so posamezna angleška letala vrgla bombe na pokrajino ob Renu in ob Meni.

V Rokavskem prelivu in v Indijskem oceanu so podmornice v hudih bojih potopile šest sovražnih ladij, ki so imele skupno 35.000 ton, en rušilec in eno kontrolno ladjo ter so zbile eno sovražno letalo.

Na južnem odseku vzhodne fronte so se v teku bojev, ki so bili polni žrtev, proti nadštevilnim sovražnim silam, junaško borili trideseti armadni zbor pod poveljstvom generalnega poročnika Postela, dalje tristošesta pehotna divizija, petnajsta pehotna divizija in trinajsta oklepniška divizija.

Oddelek težkih protitan-

kovskih lovcev št. 661., pod poveljstvom stotnika Mergena je v teku enega samega dneva razbil 52 oklepnih voz ter je tako odločilno vplival na obrambni uspeh.

Železna garda proti Mihaelu

Voditelj Železne garde Horia Sima je izdal proglas na romunsko vojsko in romunski narod, v katerem odločno obsoja izdajstvo kralja Mihaela in žigosa to podlost.

V Parizu

Nova vlada v Parizu je sestavljena takole: predsednik de Gaulle, zunanje zadeve Renat Massigli, ostali ministri so radikali in socialisti, komunist je le Ferdinand Oerguier, komisar za letalstvo.

V Parizu so zavezniki aretirali pisatelja in igralca Sair Guitrija in znanstvenika Aleksisa Carrela.

Učiteljski tečaj v Gorici

Učiteljski tečaj v Gorici, ki bo uspeval učitelje za pouk na slovenskih šolah, se bo začel te dni. Glej članek na tretji strani.

Konec dobav premoga Portugalski

Angleško varčevanje

Portugalska mora pretežni del potrebnega premoga kriti z uvozom. V deželi sami sicer obstajajo večji premogovniki, zlasti rudniki antracita, vendar je bila pred vojno domača proizvodnja vedno precej manjša kakor uvoz. Prej je dobavljala Portugalski premog skoraj izključno Anglija, kar je tudi razumljivo, saj je lega južnoangleških premogovnikov za izvoz v Portugalsko zelo ugodna. Pred sedanjo vojno pa je tudi Nemčija izvažala premog v Portugalsko. Takoj po izbruhu vojne so nastale težkoče pri dobavi nemškega kakor tudi angleškega premoga. Anglija je morala leta 1940 razpoložljiv premog izvažati predvsem v Francijo. Po francoski kapitulaciji in po vstopu Italije v vojno je Portugalski uspelo za nekaj časa povečati uvoz premoga iz Anglije. Postreva pomorska vojna pa je kmalu otežkočila nadaljnji dovoz. Že takrat so portugalski uvozniki uvideli, da ne morejo več računati na izključno oskrbo

iz Anglije in so se obrnili na Zedinjene države, odkoder bi lahko dobili dovolj premoga, če bi imeli na razpolago potrebne ladje. Pred vojno je Portugalska uvažala na leto okrog 1 milijon ton premoga na leto. V prvem polletju leta 1942 pa je uvoz dosegel le 200.000 ton (od tega 124.000 ton iz Anglije in 73.000 ton iz Amerike). Angleške dobave pa so se nadalje krčile in letos v maju se je prvičkrat dogodilo, da ves mesec ni prispela na Portugalsko nobena ladja z angleškim premogom, čeprav imajo portugalski uvozniki z angleškimi premogovniki dobavne pogodbe za znatne količine. Da bi zadovoljili svojim pogodbenim obveznostim so skušali angleški dobavitelji nadomestiti izpade dobave z dobavami iz Južne Afrike in z Britske Indije, kar pa je le deloma uspelo. V teku letošnjega maja je Portugalska uvozila 60 tisoč ton premoga, od tega 22 tisoč ton iz Amerike, po 17.000 ton iz Indije in Južne Afrike in

4000 ton iz Španije. Tudi v zadnjih mesecih so bile dobave angleškega premoga malenkostne.

Volitve na Švedskem

Stockholm, 30. avg. - V okviru propagande za volitve v švedski parlament so govorili ministrski predsednik, ministri za prehrano, obrambo in pravosodje. Ministrski predsednik je omenil v svojem govoru, da so v mnogih drugih vladah komunisti zelo aktivni. Na Švedskem do tega ne more priti. Social-demokrati so soglasno sklenili, da ne bodo imeli ničesar skupnega s komunisti.

Stockholm, 28. avg. - Dnevnik »Dagens Nyheter« objavlja listo kandidatov švedske ljudske stranke za bližnje parlamentarne volitve. Na prvem mestu se nahaja profesor Bertil Olin. Zdi se, da bo novoizvoljeni švedski parlament izrazil protikomunistično usmerjen.

Pomislimo nekoliko!

Trst, konec avgusta.

Med tem so se nad Evropo strnili črni oblaki odločitve in vsa ljudstva Evrope z nestrpnostjo čakajo jutrišnjega dne — prvi s trepetom, drugi v nekaki politični ekstazi, prvi brezupno, drugi v sanjah o zemeljskem paradižu, ne bo pač lahko prisiliti razuma množice, da se za trenutek ustavi in poglubi v presojo svetovnega političnega položaja, ki ima danes isto važnost, kakor vsaka druga fronta in bo v morda zelo bližnji bodočnosti prav tako odločilen, kakor izid te vojne. Odločilen za usodo tistih, ki se borijo. In seveda tudi tistih, ki se ne borijo.

Vsi vemo, da vse države evropske lastno borbeno silo iz delavstva in kmetov, zato je bilo vsem državam potrebno, da ustvarijo neko ideološko podlago tej vojni, ker bi sicer ne našle v razredu delavstva in kmetov potrebnega odziva. Najlažjo igro in najboljšo karto je imela pri tem v rokah sovjetska zveza, ki je že dolgo pred vojno vihtela nad vsem svetom zastavo zatiranja in užaljenih in igrala vlogo zastopnice in maščevalke delavstva vsega sveta. Delavstvo ni gledalo na roko, ki se mu je nudila v pomoč, ni razločilo kremljev, ni opazilo, da na njej ni bilo žuljev, da je bila gladka in je za njo bil obraz baš tistih, ki so ga držali za grlo. Tudi danes tega ne vidi, ker tako ravnanje ne odgovarja po njegovem mnenju logiki. Šlo je za zastavo in besedami, kakor ovce za pastirjem in ovčarskim psom, pa naj si jih ta žene na pašo ali pa v klavnico. Ni naš namen tu posegati v politične teorije sovjetske zveze, ne v Marksov, Leninov ali kateri si bode drugi nauk, ki ga sicer prav dobro poznamo in tudi ne v praktično udejstvovanje tega nauka v sovjetski zvezi, ki ga kolikortoliko tudi že poznamo. Vemo, da bi naše besede bile nekaj glas vpiočnega v puščavi in zato nečemo mlatiti slame, v kateri ni več žita. Tudi nas ne mika boj Don Kihota z mlino na veter. Hočemo pa našemu delavstvu in po možnosti delavstvu Evrope reči nekaj besed in morda postaviti nekaj vprašanj. Malo debate ne bo škodovalo; v njej bomo tudi mi našli precej zadoščenja ker vemo, da nam bo vsak zdrav razum moral pritrčiti. Umobolnih pa ne moremo ozdraviti, ker nismo v to poklicani. Kakega paranoika morda in to nam bo dovolj...

Koliko delavcev si je sedaj vtaknilo v levi zgornji žep suknjiča rdeč robec, koliko jih sedaj trobi po zastarelih notah še bolj zastarele propagande, koliko jih je kar seglo po puški, ker je sedaj prišel njih trenutek, ker se sedaj gre za zmago zatiranih in razžaljenih, ker se sedaj borba za odrešitev delavstva celega sveta bliža odločilnemu trenutku. Lahko bi oporekali in tudi dokazali, da še nismo tako daleč a to nalogo prepustimo evropskim četam, ki se

bore za Evropo in v imenu Evrope. Ne Stalinu, ne drugim se ni zadonel klic: »In hoc signo vinces!« na uho in nobenemu se še ni prikazalo na nebu srp in klavir. Nočemo pa zanikati, da res tečejo usodne ure, usodne predvsem za evropsko delavstvo. Povedali bomo takoj zakaj.

Sovjetija, rajska dežela svetovnega delavstva hoče do zmage s pomočjo Anglije in Amerike. In Rusija — to je sovjetska unija — ima na svojem praporu s krvavimi črkami napisano geslo: »Dol s kapitalizmom! Smrt plutokraciji!« Ti dve gesli ivorita moč Sovjetov in v teh je upanje vseh zatiranih in razžaljenih, ker razžaljeni in zatirani nima več drugega kot ljubezen ali sovraštvo. In sedaj — evo vam treh bratcev, ki odrešujejo delavce celega sveta; boljševik, kapitalist in plutokrat. Držijo se tako tovariško pod pazduho... To je pač tudi tebi nerazumljivo, evropski proletarec, a v tvoji ponižnosti misliš, da ne smeš sploh misliti in da vse, kar očka Stalin napravi, mora biti prav. Saj je tudi prav, a ne zate, zatirani in razžaljeni, temveč zanje, ki si jim ti ovčica, ali za na pašo ali pa za klavnico, oziroma na vsak način za v klavnico, če ne danes, pa jutri! Jasno je vendar, da bi plutokrati Londona sedaj morali trepetati, ker se bliža zanje čas obračuna, ako je komunizem res komunizem, prejasno je, da bi si ameriški kapitalisti že morali poskrbeti z ogrožnimi sredstvi, ki so jim na razpolago, letala, ki naj jih spravijo po možnosti vsaj na luno, da bodo varni pred zmagoslavjem, maščevanja željnim delavstvom na zmagoslavnem pohodu! Nič takega se ne godi! Plutokrati še vedno opravljajo v City svoje posle, v kolikor jim to dovoljuje »V 1«, in v Wall Streetu

še vedno kupičijo dolarje kapitalisti in pri tem kadijo debele cigare. Vedo, da bo z zmago boljševizma, zmaga tudi njihova. In seveda tudi tvoja, svetovni robot. Zmagal bo torej po tvojem mnenju protikapitalistični režim. Z njim pa tudi kapitalistični in plutokratski! Misliš, da se bosta poslednja dva tebi na ljubo odpovedala v tem slučaju sadovom zmagi? Ali pa si se tudi ti dal prepričati, da se bo po eventualni zmagi sovjetska zveza po porazu Evrope vrgla na svoja dva današnja pajdaša? Oprosti mi, če te v tem slučaju smatram za največjega naivnega vseh časov! Ti hočeš prevariti žida, ki ga doslej še ni prevaril nihče! Ker kdor ti je pred leti s svojimi teorijami ponudil roko, je bil žid, kdor te je danes pahnul v to strašno borbo, je bil žid, kdor te danes sili v bratomorno borbo, je žid — večni žid, ki v obliki in obleki boljševika kapitalista ali plutokrata potrebuje tebe, ker ve, da ako tebe dobi v oblast, je svet njegov. In ti mu sam padaš v naročje. Njegova zadržanost ni rdeča od krvi borcev za svobodo delavstva, rdeča je od krvi žrtev, večno od njega zatiranih in razžaljenih! — Pomisli nekoliko, kakor smo mi pomislili! Nerazumljivo ti bo, toda kmalu jasno, ako imaš še glavo med rameni. Primi za klavir in udari, toda po železu, primi za srp in mahni, toda po žitu in kdor ti še pride trobit o revolucijah, idejah, razredni svobodi, — tisti mu v obraz! Zadel boš vedno obraz človeka, ki ni nikdar v svojem življenju delal, ki ne ve, kaj pomeni jesti kruh, pridelan v potu svojega obraza, človeka, ki živi na tvoj račun in mnogo bolj kot ti sam! Tudi če krščen, je ta človek žid, ker je njegova duša, duša žida. Pomisli in pljuni!

Nova madžarska vlada

Dosedanji ministrski predsednik Sztojaj, ki je že nekaj tednov bolan, je dal ostavko iz zdravstvenih razlogov.

Regent je poveril generalu Geza Lakatos, da sestavi novo vlado.

Uradni seznam vlade je sledeči:

Ministrski predsednik generalni polkovnik Lakatos; notranji minister Nikolaus Bonczos; zunanji minister feldmaršal Henney; finančni minister Remenyi Schneller; minister poljedelstva in prehrane Bela Jureszek; pravosodni minister Vadar; Honvedski minister Ludvig Csataj; minister vzgoje Iwan Rakovszky; industrijski minister Tihor Gyulay; minister trgovine in prometa Oliver Markos.

V torek je bila prva seja nove vlade. Ministrski predsednik generalni polkovnik Lakatos je v svojem govoru objavil program, treba je ustvariti najožje sodelovanje med fronto in zaledjem. Nova vlada bo nastopila z vso strogo stjo proti vsakomur, kdor bi skušal na kakršen koli način motiti red in disciplino.

Širite „Goriški list“

Gospodarske

Ponarejeni bankovci v Rimu

Iz Madrida poročajo, da so se v zadnjem času v Rimu pojavili ponarejeni bankovci, in sicer v prav znatnem številu. Gre za spretno ponarejen denar, kar priča, da so pri ponarejanju sodelovali strokovnjaki. Ker se obtoženi ponarejenega denarja dnevno dviga, namerava Bonomijska vlada izdati nove bankovce in stare proglasiti kot neveljavne. Predstavniki angloameriške upravne komisije (Angot) pa smatrajo, da je treba denar takoj zamenjati in ne čakati, da bodo izdelani novi bankovci. Zato so stavili vladi predlog, da se dosedanja bankovci takoj zamenjajo za angloameriške okupacijske bankovce in da se šele pozneje spravijo v promet novi italijanski bankovci.

Zavezniška Italija brez surovin

»Deutsche Adria Zeitung« poroča o pomanjkanju surovin v tako zvani »zavezniški« Italiji. Na zadnji seji Bonomijske vlade so obširno razpravljali o tem vprašanju. Med drugim je bilo navedeno, da je v zasedeni Italiji 25 železniških delavnic, med katerimi je največja ona v Neaplju. Te delavnice pa ne morejo obratovati, ker nimajo premoga. V tej zvezi navaja tržaški list, da je prej Nemčija v veliki meri oskrbovala Italijo z raznimi surovinami, predvsem pa s premogom. Mussolini je lani v juliju navedel nekaj podatkov o nemških dobavah surovin v teku vojne. V letih 1940, 1941 in 1942 ter v prvem polletju 1943 je Nemčija dobavila Italiji 40 milijonov ton premoga, 2 milijona ton kova, 22.000 ton umetnega gumija, 220.000 ton letalskega bencina, 421.000 ton motornega olja itd. Angleži in Američani pa danes ne morejo dobaviti zasedeni Italiji niti majhen del potrebnih surovin. Bonomijska vlada iz sedanje situacije ne more najti nobenega izhoda.

Dejstva in ugotovitve

Želja po uničevanju

Že Lombroso in Nietzsche sta opozorila svetovno javnost na duševno bolezen, na slo in strast, ki marsikakega človeka preveva, namreč na zlo po uničevanju. Prvi jo znanstveno raziskuje, drugi jo filozofsko opeva. Danes je ta bolezen precej raziskana in jo psihijatri — zdravniki duševnih bolezni — dobro poznajo. Ta bolezen je tem strašnejša, ker postaja od leta do leta hujša, zlasti, ako ima tak bolan človek možnost in priliko uničevanja. Prav tako duševna bolezen, ki meji že na spolne zablude, oziroma prehaja iz ene smeri v drugo, je sadizem, namreč strast po mučenju ljudi ali živali. Sadist dobesedno uživa, ko vidi, da se pod njim zvija v bolečinah žrtev, kakor človek z uničevalno silo uživa, ako more zažgati hišo, postreliti sosedu živino ali celo otroke, ako more streljati s topovi na cerkve, na naselja ali kar tako, za prazen nič. Znani so požigalci — znanost jim pravi piromani — ki iz bolesterne strasti požigajo in se pri pogledu na požar nasmajajo.

Ako te duševne bolezni in zablude poznamo, potem vemo, da je med tolovaji po gozdovih vse polno takih bolesternežev, ki so že od poprej imeli take strasti ali pa so se jih v gozdovih nalezli — zakaj te duševne bolezni so nalezljive. Zlasti ženske so jim močno podvržene in od tod taka zverinstva, o katerih vsak dan slišimo.

Usoda našega ljudstva ne sme biti odvisna od teh zločinških blaznežev in naše ljudstvo mora skrbeti, da jih čim prej izloči!

Javnih delavcev ni

Dolgih 25 let kulturne suše na slovenskem Primorskem je povzročilo, da v našem jav-

nem življenju, ki se je sedaj pričelo obnavljati, močno primanjkuje javnih delavcev. Res smo dobili nekoliko pomoči iz Ljubljane, toda vse to je mnogo premalo za velike potrebe. V teku te kulturne suše se je preveč slovenske inteligence izselilo drugam, no, zadnje leto pa je del preostale inteligence ušel celo v gore in v gozdove ter tam popolnoma podivjal. Tako se je goriška inteligenca izneverila svojemu narodu in prekinila stike z njim. Narod pa željno čaka prosvete in vzgoje, saj ga zlepa menda ni ljudstva, ki bi bilo tako hvaležno za sleherno kulturno drobtino, kakor je slovenski Goričan. Toda, ako bomo dajali narodu samo kulturne drobtine, bo to odločno premalo, dati mu moramo pošten kos duševnega kruha, čeprav vemo, da je v tem oziru res sestradan. Manjka nam prosvetarjev, govornikov, vzgojiteljev, manjka nam pevovodij, režiserjev in igralcev, manjka nam književoljskih in poučnih, pa tudi leposlovnih, manjka nam pevskih not. Nujno potrebujemo pomoči, toda ne od vsake strani, temveč prave, pristne, take, ki jo narekuje resnični narodni idealizem! Vsako sebično pomoč odklanjamo!

Tudi v Srbiji jim bije zadnja ura

Veliko zmešnjavo je povzročilo v komunističnih vrstah dejstvo, da zapuščajo Srbi v množicah komunistični tabor, ker se nočejo več boriti pod Titovim poveljstvom za iztrebljenje Srbov. Iz različnih krajev poročajo, da Srbi v vedno večji meri zapuščajo Titove tolpe.

Titova propaganda ni uspešna zadržati Srbe v komunističnih vrstah. Bolj ko se bliža boljševiška nevarnost z vzhoda, bolj se je srbski narod zaveda in spregleduje.

Lik parizanskega komandanta

Jože-Kamilo Vovko

Strah in trepet goriške okolice je bil znani partizanski komandant Jože, Ljubljčan. s pravim imenom Kamilo Vovko, ki je imel na vesti večje število žrtev, med njimi tudi nepogrešljivega prof. Sinigoja. Pred nedavnim ga je doletelo zasluženo plačilo. Pokopali so ga menda v Renčah, med jokom svaštva iz partizanske poroke »pod brezo«.

Premnogi zalezovani in preganjeni so se oddahnili.

»O mrtvih samo dobro!«, veli pregovor. Toda sedaj, ko ljudstvo tava v temi smrti, se nam zdi, da je bolj prav, da se držimo gesla: »O mrtvih samo resnico!«

Partizanska propaganda je razglasila, da je bil pokojni Jože - Vovko idealist, ki se je med prvimi uvrstil med partizane in šel osvobodit Primorsko. Po poklicu pa da je bil častnik jugoslovenske trgovske mornarice.

To zadnje čisto gotovo ne drži. Vovko za oficirsko karijero ni imel niti potrebnih naravnih sposobnosti niti dovoljne šolske izobrazbe.

Zrasel je iz ljubljanske meščanske obrtniške družine, ki se ji ni ravno slabo godilo. Užival je lagodno in ne preveč resno vzgojo, tako da že kot deček ni kazal najboljših lastnosti. Kot mladenič se je odtuševal družbi, ki ga ni ime-

la za resnega zaradi njegovih fantastičnih izbruhov. Ze v dobi, ko bi se moral že umiriti od mladostnega dozorevanja, je kazal enake bolesterne lažnjivosti.

Zdi se, da je bila ta bolesternost že v družini. Njegova mati je naredila samomor in njegova teta, ko je zvedela za obupno dejanje svoje sestre, je odprla plin in se zastrupila.

Po tem dogodku se je Kamilo še bolj zakrknil in v njem je rasel bolester in divji gnev proti družini, okolju in proti vsej družbi. Prelomil je z prijatelji in v redkih razgovorih je razodeval svojo histerično duševnost.

V tem stanju so ga odkrili brezvestni rdeči agitatorji in bolester mladosniti jim je prišel prav, kot tisoč drugih zavrženih, bolnikov, stremuhov, barab in vlačug. Znali so napeljati njegovo upornost in divji gnev na svoj mlin.

Komunistična revolucija, ta upor proti vsemu je delovala na njegovo duševnost kot blažilni ventil. Zadnje mesece ni kazal več bolesternih znakov. Upornost se mu je sprostila v partizansko delovanje.

Sedaj je padel. Bil je samo eden izmed mnogih, ki v bistvu niso od komunizma prav ničesar razumeli, a so bili strašno orodje v rokah brezvestnih kolovodij. Naj mu bo Bog pravičen sodnik!

KULTURNI OBZORNIK

Nove knjige

Založbe slovenskih knjig so nam poslane nekaj novih knjig, ki so vredne, da jih omenjamo tudi v našem listu, čeprav nam prostor ne dopušča, da bi se spuščali v podrobne ocene.

Založba »Svet«, poljudnoznanstvena knjižnica, ki je last konzorcija »Slovenca« v Ljubljani, je izdala zanimivo knjigo, ki je bo vesela tudi goriška doraščajoča mladina in marsikateri strokovnjak, mislimo namreč »Mehaniko vsakdanjega življenja«, ki jo je spisal un. prof. dr. inž. Anton Kuhelj. Knjigo res vsakomur priporočamo. V srednjih šolah se je sicer marsikdo učil fizike in mehanike, toda tako preprosto in obenem strogo znanstveno, hkrati pa vsem razumljivo, brez nepotrebnih navlakov, brez računov in formul zlepa ne najdemo v svetovni literaturi knjige, ki bi tako težko vprašanje, kakor je mehanika, oziroma elementi fizike, tako jasno in vsakomur, ki se količkaj potrudi v stvarino, tako dostopno obravnavala. Čestitamo avtorju tudi k lepemu slovenskemu jeziku, ki je najboljši, kar je v tej stroki mogoče.

Založba »Dobra knjiga« (last »Narodne tiskarne« v Ljubljani) nam je poslala v vpogled in v oceno več knjig svojih izdaj. Pretežno so te knjige kvalitetno in leposlovno visoke vrednosti. Velja to zlasti za knjigo Jensa Petra Jacobsena, nedosežnega danskega pisatelja iz prejšnjega stoletja »Marija Grubbejavac«.

Zanimiva povest o strasteh in čustvih ženske iz najvišjega danskega plemstva. Roman se dogaja v 17. stoletju in ima zgodovinsko ozadje. Je to odlična mojstrovina, ki jo priporočamo zlasti leposlovno izobraženim. Prevod Bogomirja Stoparja je zelo dober in je romanu dodan tudi opis življenja in pomena velikega danskega pisatelja.

Zelo zanimiva knjiga, ki je izšla v isti založbi, je Jan Welzl »Na zlatem severu«. Knjigo sta prav zaprav napisala dva češka časnikarja, ki sta na podlagi pripovedovanja Jana Welzle spisalata to svojevrstno knjigo. Jan Welzl je namreč živel dolgo vrst let na skrajnem severu, okoli Nove Sibirije, Aljaske, se tam ukvarjal z različnimi posli in nazadnje postal glavar Eskimov, dokler ga ni usoda zanesla v Evropo in potem zopet nazaj na sever. Knjigo je odlično prevedel Božidar Borko. Knjigo priporočamo zlasti odrasčajoči moški mladini, ker je ta opis znatno boljši, kakor kakšne izmišljene pustolovske knjige in indijanske.

C. K.

Goriška Mohorjeva družba bo izdala za prihodnje leto štiri knjige in sicer običajni koledar, potem tri izvirne knjige domačih, goriških pisateljev in sicer dr. Lovrenčiča »Božje poti«, Grivškega »Vozniki« in Jerebovo »Naše gozdne živali«. Obljubljajo pa se še druge slovenske knjige v Gorici.

VESTI IZ GORICE IN DEŽELE

Zanimivosti o Budanjcih

Na severnem obronku zgoranje vipavske doline leži kot Betlehem vas Budanje, ki je bila svoj čas znana ne le v naših krajih, temveč daleč na severu. Na budanjske branjevke si naletel v Gradcu, na Dunaju in celo v Pragi. Kupčevali so s sadjem in ga vozili v lesenih škatljah po svetu. »Spomladi, ko so zardele prve črešnje je »mobilizirala« vsa vas. Kar leze in gre, je odšlo od doma. Obiskali so vasi po dolini in preko nje ter kupovali najprej črešnje, nato hruške, slive, ranglo, fige in grozdje ter ga na vozeh, polnih povezanih škatelj, vozili skozi Hrušico v Ljubljano in še dalje. Sadje je bilo izbrano, očiščeno, spretno vloženo v večje in manjše lesene škatlje, znotraj obložene s slamo. Kljub riziku so Budanjci dobro služili ter si pri marsikateri hiši gospodarsko opomogli.

Budanec je prišel z vozom v vas in pripeljal s seboj velike lesene škatlje. Odpregel je konja, razložil, privezal vago na vejo ali trano ter obiskal kmete na vasi. Pri določenem gospodarju se je stalno vsako leto ustavil. Semkaj so vaščani v jerbasih donášali pridelke in jih metali na velike plachte. Budanec je zbiral, trebil, dajal navodila in pri tem pridno vlekel iz fajfe. S kredo je pisal na hlevska vrata stehtano količino, odbil taro in računal. Iz mošnje, narejene iz posušenega svinjskega mehurja, prevezane z barvano vrvice s čopom, je previdno štel denar in navrgel še par kovancev za »božji denar«.

Odbrano sadje je sortiral, na trdo vložil v škatlje, da se ne bi pri vožnji drgnilo, pokril s slamo ali papirjem in nato navskriž tesno povezal pokrov na škatljo. Natovoril je voz, ga z vrvice utesnil, zapregel konja, spil par kozarcev »domačega« in pognal. »Srečno! Pa še drugič se zglasi, seveda z višjo ceno!« Preslišal je zadnje naročilo počil z bičem in previdno zaviral voz. V Budanjah je po hišah prijetno dišalo sadje, ki se je medilo. Mimo Cola, Logata in Vrhniče so drdrali vozovi v belo Ljubljano. Stalni počitek v določenih gostilnah je bil za voznike obvezen. V nozni jeseni so se možakarji vračali domov s praznim vozom, toda s polno mo-

šnjo. Ženske so pa prodajale še naprej, če jih ni dobrotni patron sv. Miklavž privedel domov.

Po svetovni vojski, ki je nedaleč od Budanj zasekala »konfin«, je trgovanje s sadjem nehalo. Budanjci so iskali dela pri kasarnah, ki se raztezajo ob znožju vasi.

Sedaj so v Budanjah in okolici drugi »branjevci«, ki prodajajo in ponujajo vsiljivo strupeno sadje prevratnih idej. Pa so vam Budanjci vajeni kupčije in dodobra poznajo, kaj se skriva v teh rdečih preplešanih škatljah. Vedo, da je treba konja »oširati« in škatlje povezati, sicer se vsa krama zvrne v jamo. Lepa je »svoboda«, ki jo sanjajo. Rajše bi pa videli, da jim pustijo vsaj tisto malo svobode, ki so jo vajeni. Svojčas so prosto vozili po potih in klanjih, ni se jim bilo treba bati, da bi bila cesta razdrta, mostovi razrušeni in da bi iz grma štrlela puška. Tudi to vedo povedati Budanjci, ki so videli veliko sveta, da je ruska meja silno daleč in da zato ni treba rušiti cest in mostov na Vipavskem. Komu pa s tem prizadenejo škodo? Samo domačinom, ki ne morejo niti v Gorico, da bi tam nakupili živžev. In kakšen pomen naj ima napad na Vipavo? Kaj so res tržani tako nevarni rdeči vojski?

Letos kaže v dolini prav dobra letina. Pa kaj pomaga, ko nisi varen življenja, niti na njivi, niti za planto. Kar bo zraslo, ne bo pobral tisti, ki je delal, ampak oni, ki se brez potrebe potika po gmajnah. To je pa res svoboda — da si lahko lačen, namreč! Budanjci so toliko kunštni, da na prvi hip spoznajo, da radi teh »junaških« neumnosti ne bo niti za eno uro prej konec vojske, pač pa da bo lahko konec naših ljudi, ki so bili vajeni drugačnega reda in pravice.

Sotrudnica.

Hišni starešina je dolžan posredovati med hišnim gospodarjem in strankami. Zaklenišče mora biti snažno in zračno. Morebitni mrčes v zaklenišču takoj preženite in uničite!

Slovenski dopolnilni tečaj za učitelje

V mesecu septembru se bo vršil v Gorici tečaj slovensčine za učitelje, ki so dovršili italijansko učiteljsko. Tečaj bo trajal približno en mesec ter bo obsegel predavanja iz slovenskega jezika, slovstvene zgodovine, slovenske zgodovine in zemljepisa. Na koncu tečaja bodo državno priznani izpiti — dopolnilna matura — ki bodo kandidatom dali pravičo do poučevanja na slovenskih ljudskih šolah.

Vpisovanje v tečaj bo v ponedeljek in torek 4. in 5. septembra od 9. do 12. ure zjutraj na učiteljsko na Verdijeve cesti v Gorici. Vsak kandidat naj prinese s seboj osebne dokumente in spričevala.

Slovenski tečaji za ljudsko-šolsko mladino

ki so se dosedaj vršili v ljudski šoli v ulici Mameli, bodo od ponedeljka naprej na učiteljski na Verdijeve cesti.

Pouk se začne v ponedeljek 4. septembra ob treh popoldne.

ZNAK ZA ALARM Z ZVONOV

Goriška prefektura sporoča, da se bo v primeru pomanjkanja električnega toka dajal znak za alarm letalskega napada z zvonovi. Znak za začetek alarma se bo dal z udarci s tolkalom po zvonu, ki bodo trajali pet minut. Znak za nehanje nevarnosti pa bo dan z zvonenjem, ki bo trajalo nepretrgano dve minuti.

Zaradi možnosti, da v primeru nevarnosti zmanjka električnega toka in da bi se okrepili alarmni znaki zvonov, je bila v Gorici uvedena nova sirena na stisnjeni zrak.

NOVA POLICIJSKA URA ZA GORIŠKO POKRAJINO

Goriški prefekt je v sporazumu z nemškim svetovalcem in z vojaškimi oblastmi, v smislu tozadevne uredbe visokega komisarja, odredil novo policijsko uro za goriško pokrajino, ki bo od 20.30 do 5.30. Ta odredba stopi v veljavo s 1. septembrom. Za mesto Gorica seveda ta uredba ne velja ter veljajo zanjo stare odredbe.

V KINEMATOGRAFIH SE NE KADI!

Kljub temu, da je v kinematografih strogo prepovedano kaditi, so se znašli še vedno

nekateri cestni junaki, ki so mislili, da morejo svoj pogum pokazati s svojo brezobzirnostjo in so v kinematografskih dvoranh predrzno kadili. Sedem takih junakov je bilo te dni pri svojem tobakarskem junaštvu v kinematografih presenečenih in jih policija predala pristojnim oblastem v nadaljni postopek.

Za gospodinjo

Uporaba nezrelega sadja

Večinoma prinesejo na trg branjevke in tudi kmetice še nezrelo in trdo sadje, ki za presno uživanje ni kaj prijetno. Preden ga damo na mizo svojim domačim in gostom, ga moramo najprej zmediti, šele tako je primerno za uživanje. Seveda ima boljši okus najboljši okus tisto sadje, ki dozori na drevesu in ne v zaprtih prostorih medeno. Sadje, ki ga namreč medeno v zaprtih prostorih, izgubi svoj prijeten duh ali aroma, ki je značilen za zdravo in na zraku dozorelo sadje. Poleg tega tudi nima več pravega okusa in v ustih čutimo okus plehkosti in nesočnosti. Zato je boljše, da sadje, ki ga mislimo servirati presno, pustimo zoreti na drevesu samem, trdo in nezrelo sadje, ki ga je vrgel z dreva vihar ali pa je popadalo z vej zaradi prevelike teže, pa lahko uporabimo za razne kempote, za vkuhanje, za mošt, strdi, za sušenje in za sokove.

Čeprav sadje še ni popolnoma zrelo, ima vendar v sebi že precej sladkorja in zato se s pridom uporabi za mošt. Denemo ga v veliko kad, a ne vsega na enkrat in ga s primernim lesenim batom stolče mo oziroma zdrobimo. Stolče no sadje damo nato v stiskalnico in ga dobro pretisnemo. Potem pustimo, da mošt počasi teče iz stiskalnice. Ko preneha teči, vzamemo iz kad tropine, jih še enkrat dobro iztisnemo, to lahko ponovimo in najboljše je, da pustimo tropine ponoči v stiskalnici, da se do čistega odcedijo. Nato moramo dati mošt takoj v sod, kjer začne vreti in po nekaj dneh dobimo zelo opojno in okusno pijačo. Njen okus znatno izboljša sladkor; na vsak hektoliter dodamo do tri kg sladkorja.

Strd pa dobimo, če kuhamo

sadje in sladkor tako dolgo, da se ohlajeno popolnoma strdi. Najbolj navadna in ob enem tudi najboljša sadna strd je pripravljena iz jabolk, ki pa morajo biti sladka. Razrežemo jih na drobne koščke in jih kuhamo s sladkorjem vred v kakšni večji posodi. Med kuhanjem voda izhlapeva in da se jabolka ne pripalijo, jim moramo stalno prilivati vode, a je toliko, da jih z njo pokrijemo. Treba jih je pogosto tudi premešati. Ko so se razkuhala, jih vlijemo v platneno vrečo in pustimo, da se sok odceja v posodo, ki smo jo postavili pod vrečo. Ko se je odcedil ves sok, jabolka premečkamo z rokami in tako iztisnemo še poslednje sladke kaplje. Goščo pustimo nato nekaj časa v posodi, da se usede in odlijemo čist sok v posodo, ki mora biti znatno večja od količine soka. Vsakemu litru soka dodamo nato do tričetrte kg sladkorja. To razopino kuhamo tako dolgo, da se kapljica, ki jo kanemo na krožnik, strdi, in se lahko potem cela odtrga s krožnika. Med kuhanjem sok večkrat premešamo; peče, ki med kuhanjem nastanejo, pa posnemamo s primerno kuhalnico. Ko je strd dovolj kuhana, jo prelijemo v steklene kozarce, ki jih s pergamentnim papirjem dobro pokrijemo. Pozimi nam služi ta slaščica kot dodatek raznim močnatim, lahko pa jo tudi namažemo na kruh, kar bo teknilo zlasti našim malim in sladkosnednim. Napravimo pa lahko sadni žele tudi iz hrušk, kutin in grozdnega soka. Ne stane nas veliko, le precej časa in pazljivosti zahteva. A trud ni nikdar za manj, saj se v dolgih zimskih dneh in večerih sladkamo s sadom svojih rok.

Nezrelo sadje pa lahko tudi sušimo. Narežemo ga na koščke ali rezine, nekateri jih imenujejo krljje, denemo v pečico ali pa na sonce. V pečici jih ne smemo postaviti kar na dno, ker je prevroč in bi se sadje le prižgalo. Iz železne žice si napravimo primerno mrežo, ki ima lahko dve plasti in na te zložimo krljje sadja, ki ga hočemo posušiti. Seveda moramo odstraniti vse črvice dele. Po nekaj urah bo sadje suho in prijeten vonj, ki se bo širil po kuhinji, bo izdal okusnost posušenega sadja.

Gospodinja.

Angelska gora

Cerkev na Otlici ima za patrona Angela varuha. Iz najdljiva misel! Uborni Gorjani, ki podirajo debela v gozdovih in tešejo kole, čutijo potrebo po posebnem varstvu božjem. Majhna, s kamenjem ograjena njivica, zakajene hiše, oddaljena samotna selišča in strma pot v dolino, jih je utrdila v trpljenju. Saj še ni dolgo, ko so za male krajcarje tvorili težka bremena suhih, v kamninu prekašenih polen in jih spretno povezana nosili po drčeh u dolino, da so kupili zanje soli in turščne moke za polento. Revščina jih je razgnala po svetu. Za Angelsko nedeljo so pa privreli domov na »šagro«, da bi se priporočili Angelu varuhu in si privoščili ta dan domačih makovih štrukljev, ki so posebna odlika gorjanskih gospodinj.

Prva nedelja v septembru je bila vsako leto za Gorjane največji praznik. Postavili so mlaje, okrasili hiše z roženkavtom in gorskimi nageljni ter veselo pritrkovali na blagoslavne zvonove. Fantje s »pušeljc« za klobukom, dekleta z nageljni v nedrijah, pastirji z živobarvnimi znaki, matere z roženkavci in možakarji s podkovanimi čevlji so napolnili prostor pred planinsko cerkvijo. Seveda ni manjkalo stojnic s sladkarijo, jerbasov z vipavskimi figami in sladkim grozdem, ki ga Gorjani nimajo. Ko so dali v cerkvi Bogu, kar je božjega, so se uvrstili v procesijo, ki se je vila med zelenim travnikom okrog žegna, kjer rajni čakajo, da jih angeli božji pokličejo k vstajenju. Ta procesija je bila polna poezije, iskrene molitve in pripristo-

sti. Za gorsko »šagro« so prišli na Goro dolinci iz Vipavske, knapi iz Idrije in gozdarji iz Trnovske planote. Na Otlici sta se srečala dva svetovala, svet meščanov in svet gorjanov, oba izpostavljena nevarnostim na zemlji in globoko pod zemljo. Bolj kot planinska idila jih je privabila na romanje zavest, da jim je potrebno v nevarnosti posebno varstvo z nebes. Na Gori, visoko pod nebom so izginile stanovske razlike; žuljave roke delavcev, rudarjev in kajzarjev so stiskale roke dolincev, ki so se čutili v družbi gorjanov kot ena družina.

Izredna gostoljubnost je velevala Gorjanom, da so povabili znanke in znanke na štruklje. Če sta skozi vse leto pela vsakdanjo pesem polenta in močnik, je za Angelsko nedeljo moralo biti kaj boljšega v skledi.

V svežem zraku, med duhtečim ožepcem in preprostim ljudstvom je zadonela pesem, včasih uprav »po tirolsko« in

odmevala v zvezdnato noč. Ko so dolinci odhajali po drčeh v dolino, se je od vseh strani čulo vriskanje in petje: »Angelček, varuh moj, varuj me nočjo!«

V stajah pa so enakomerno pozvnanjali v slovo zvonci.

Tako je bilo dolgo let. Zadanja leta pa je Gora onemela. Zasedli so jo »rdeči romarji«, ki se s puškami plazijo po grmovju in pridigajo o zemskem raju in bratski enakosti. Gorjane je v začetku ta pridiga prevzela. Kdo ne bi bil navdušen, če mu mesto zakajene bajte ponujaš palačo v Trstu ali na Reki! Kdo ne bi cedil sline po ustih, če mu slikaš vsak dan polno skledo štrukljev! Seveda v besedah, obljubah! V dejanju izgleda pa ta enakost povsem drugače! Kaj naj počne Gorjan s traktorji, ko še z motiko ne more obdelati kamnitih njiv in ko more s srpom žeti pičlo travo iz grmovja. Da bi pustil ta revni kamniti svet in se izselil drugam? Nak, tega pa ne bo no-

ben politkomisar dosegel pri našem Gorjanu. Saj so bili v svetu, toda nikjer niso našli paradiža, povsod je bilo treba delati in se mučiti, pa za tuje ljudi. Doma spiš res na pleonici iz ljubja ali na slami, pa si vsaj na svojem! Če je res drugod paradiž, zakaj so pa ti rdeči preroki prišli na Goro, kjer kradejo ljudem še ta majhen kos polente, ki ga s težavo prislužijo. Mesto da bi kradli in se potikali po meji, naj bi raje prišli za delo! Pa jim to ne diši! I, kako pa naj tem razvajenim tovarišem in tovarišicam diši težko delo, ko se pa lahko nažro z ukradenim in naropanim blagom! Presneto čudno izgleda ta njihov paradiž! Tako modrujejo letos naši Gorjani, ki so v par letih dodobra spoznali ta raj, kjer je polno »ta hudih«, malo ali prav nič pa angelov. In v jezi pošiljajo te rdeče romarje k hudiču ter si odkrito želijo, da bi ostali sami v miru na Gori pri svojem Angelu varuhu.

Vesti iz Trsta in okolice Kmetijstvo

Ponte rosso v poznem poletju

Avgust je pri kraju. Poletje gine in kakor sonce žge najbolj takrat, ko se že začenja nagibati k zatonu, tako je tudi poletje šele sedaj udarilo na dan z vso svojo vročino.

V zraku so se razgubljali zadnji valovi jutranjega hladu. S Krasa doli je polzela soparica in vetr z morja ni mogel med hiše. Po ulici je priškripal voz sadja in razširil okrog sebe vonj, kot se širi po ogradah od Sesljana do Kontovela in od sv. Ivana do Doline in Kopra, koder zore fige, temni grozdje in rumene pozne breskve sred bledih oljk.

Zaneslo me je k sv. Antonu Novem in proti Ponte Rosso.

Ponte Rosso — rdeči most, čez kanal sv. Antona! Včasih smo hodili kupovat sadje, zelenjavo, rože, perutnino. Vse na Ponte Rosso! Pod pisanimi in zakrpanimi sončniki je bilo prerivanja, skope tržčanke so se prerekale s slovenskimi kmeticami iz okolice, kupčija je cvetela! In kanal je bil poln bark, morje je bilo vse prekrito z limonami, pomarančami, čebulo, bučami, da se motna

voda skoro ni videla. V daljavi so tulile ladijske sirene.

Nikdar ni prenehalo vrvenje. Se po zimi ne, ko je divjala burja in so se branjevke stiskale v črne plete za kupi pomaranč in suhih fig. Marča si dobil tu že prve vijolice s Proseka in v zgodnjem postu čope vrbovih mačic.

Spomini imajo svoj čar in star Tržačan rad sprosti svoja bridka čustva v romantiko prešlih dni.

Zdaj starega trga na Ponte Rosso več ni. Nove tržnice in razvoj mesta sta ga preglasila. Vojna in njene neizprosne zahteve so mu dale hud udarec. A vendar se še drži.

Podjetni Napolitanci so razgrnili svoje plahte in pod njimi na stojnicah prodajajo samo okrasje, glavnike, kravate, ogledalca. A nekdanje kupčije ni več. Še največ je rož iz okolice: gladiole, vrtnice, astre, marjetice.

Iz kota se sliši vpitje prodajalca, ki ponuja limonado. V barki v kanalu pa sivolasi mornar krpa srajo in žvižga ono staro tržaško o tramvaju na Opčine.

Nova izkaznica za nakup rib

Zveza trgovcev sporoča, da se bo s 1. septembrom vpečljala nova izkaznica za nakup rib na debelo pri Osrednji ribarnici. Trgovci morajo dvigniti nove izkaznice najpozneje do četrta 31. avgusta pri Zvezi trgovcev.

ČASTNE NAGRADE ZA AVSTRIJSKE ODLIKOVANCE

Vrhovni komisar za Jadransko področje je 20. aprila 1944. odločil, da se razširi izplačevanje častne nagrade za lastnike avstrijskih vojnih odlikovanj tudi za ozemlje Jadranskega področja. Te dni se je pričelo izplačevanje teh nagrad tistim upravičencem, ki jim je evidenčni urad na Dunaju priznal upravičenost do njih. Plačila se bodo izvrševala za vsako pokrajino posebej po poštinih nakazilih.

HUD POŽAR

V avtomobilni garaži »Aquila« v ulici Udine je v četrtek popoldne izbruhnil hud požar, najbrž radi šratkega stika. Ogenj se je hitro razširil na vse poslopje, zlasti ker je v garažah po navadi vse prepojeno z oljem in ma-

zili ter tudi drugih vnetljivih snovi ne manjka. Ogenj je uničil veliko prikolico, več motociklov, neki avtomobil in večino delovnih strojev. Gasilci so hitro pritekli in se več kot tri ure borili z ognjem. Škoda je zelo velika. Pri tej nesreči je bil poškodovan 31-letni Stanko Valenčič iz Podgrada v Istri. Zadobil je opekline po raznih delih života. Prepeljali so ga v bolnico.

PRESELITEV MADJAR-SKEGA KONZULATA

Kakor je uradno poročano, se je kraljevi madjarski konzulat preselil iz Trsta v Conegliano v pokrajini Treviso.

Izkušnja je ponovno dokazala, kako odlični pripomoček za gašenje zažigalnih bomb je pesek. Voda, če jo nimamo na razpolago v veliki količini, bo služila le za to, da omejimo požar. Zažigalne bombe so običajno narejene tako, da povzročijo v prostoru, kjer so se razpočile, mnogo majhnih požarov, katere se najlaže zadušijo s peskom. Pesek moremo nametati z lopato ali kako drugače tudi od daleč in iz za zaktona na zarišča razvijajočih se požarov.

O pravilnem gnojenju

Kadar uporabljamo nezrel hlevski gnoj, pridelkov ne povečavamo, večkrat celo zmanjšujemo. To se je že čisto pokazalo. Slabo delovanje pa ni posledica neugodnih fizikalnih lastnosti gnoja. Nepreperela slama namreč pospešuje razvoj denitrifikacijskih bakterij, t. j. razvoj takih drobnoživk v zemlji, ki spreminjajo za rastline sprejemljive dušične spoje v druge, po katerih se dušik izgublja iz zemlje. Denitrifikacija pomeni izgubljanje najdragocenejše rastlinske hrane.

Glejmo, da bomo gnojili z zrelim, preležanim gnojem. Hlevski gnoj, nabran preko zime, ni primeren za gnojenje takoj spomladi, ampak preko leta — recimo za strniščne setve. Gnoj, pridelan v hlevu od spomladi do poletja, naj se porablja za gnojenje šele pri jesenskem gnojenju, za spomladansko gnojenje pa pride v pošten gnoj od preteklega poletja in jeseni.

V suhih letih navadno vsa gnojila razočarajo. Slabo deluje gnojenje na vlažnih zemljah, kjer nima zrak dostopa. Včasih je krivo pomanjkanje apna. Apno je namreč poleg tega, da je rastlinska hrana, obenem tudi urejevalec koristnih procesov in izprememb v zemlji. Vendar je jasno, da samo apno zemlje ne more za stalno izboljšati.

Tudi za umetna gnojila je važen čas uporabe. Apneni dušik je zelo škodljiv, če ga trosimo istočasno s setvijo, ker uničuje mlade klice. Če kalijevo sol trosimo prekmalu, jo dež preveč izpira. Fosforna kislina v kostni moki se počasi raztaplja in jo je zato treba trositi že jeseni. Isto je s Tomaževo žlindro. Superfosfat pa deluje hitro in ga lahko uporabljamo istočasno, ko sejemo.

Neuspeh gnojenja je včasih posledica slabe obdelave zemlje, slabega semena, enostranskega kolobarjenja. Cel kup je torej čimljev, ki jih je treba upoštevati, če hočemo zagotoviti uspeh.

Koruza za krmo

Veliko maso krme pridelamo, če sejemo koruzo za zeleno krmo. Koruzo lahko sejemo ves čas od aprila do konca julija. Komur manjka travnikov, si bo ravno z zeleno koruzo pomagal. Seno in otavo bo hranil za zimo, poleti in jeseni pa bo krmil s pridelkom s polja.

Kdor hoče imeti stalno zeleno koruzo za krmo, jo bo sejal v presledkih kakšnih 14 dni od aprila do avgusta. Komur pa spomladi polja primanjkuje in ga ne more nekaj določiti za pridelovanje živalske krme, bo koruzo sejal v strnišče.

Zeleno koruzo živina rada žre. Je sladka in sočna, toda malo tečna. Dobro ji je pri pokladanju primešati tečnejšo lucerno ali črno deteljo. Še bolj pa je, da posejemo med koruzo nekaj graha. Pridelke se poveča in izboljša.

Ne sej pregosto! Pregosta rada zbledi in ostane nizka. Veliko prednost ima setev s strojem v vrste, ker koruzo lahko okopljemo z okopalnikom.

Koruzo rabi veliko hlevskega gnoja. H hitri rasti jo prisilimo z gnojnico, ko je za ped visoka. Posebno velik pridelok daje sorte »konjski zob«.

V višjih legah pridelok koruze ni zanesljiv zaradi mraza. V teh krajih nadomešča koruzo sončnica. Tudi v nižjih legah se sončnica prav dobro obnese. Zelo hitro raste, je odporna proti suši in proti mrazu. Ima pa nekaj manjšo hranilno vrednost, kot koruza in za silažo jo je težje pripraviti.

V zadnjih letih smo pri nas začeli gojiti sončnice za olje. To so drobnozrnat sorte. Za krmo so boljše debelozrnat sorte, ki vsebujejo manj olja, rastejo pa hitreje in bolj bujno. Vendar so tudi oljne drobnozrnat sorte za krmo čisto uporabne.

Sejemo in obdelujemo jo podobno kot koruzo. V zmesi s koruzo se setev sončnice ne obnese; sončnica raste hitreje in koruzo zaduši. Sončnica zemljo zelo izčrpa. Da to preprečimo, gnojimo s kalijem in dušikom. Sončnica je enako kot koruza zelo hvaljezna za gnojnico. Ne prenaša kisle zemlje. Za silažo jo kosimo, ko začne cveteti. Kasneje hitro oleseni in izgubi mnogo na hranivost in prebavljivosti.

Za siliranje jo je treba na kratko razrezati, da je mogoče pri stiskanju izgnati zrak.

Glede na prednosti, ki jih ima zelena in silirana pred suho krmo, bi morali bolj sejati ravno koruzo in sončnico ter pripraviti več silaže kot jo pripravljamo pri nas. Sveža zelena krma in silaža vsebuje poleg redilnih snovi tudi potrebno množino vitaminov, t. j. snovi, ki so za zdravje in pravičen razvoj živali nujno potrebne, pa jih v suhi krmi ni dovolj, ker jih s sušenjem velik del uničimo.

Žitna letina na jugovzhodu Evrope

Po poročilih iz raznih držav je bila letošnja žitna letina v vsej jugovzhodni Evropi prav dobra. To velja tako za Madžarsko, kakor tudi za Srbijo, Bolgarijo in zlasti Romunijo. Romunija je imela že lani rekordno letino in je lahko izvozila v inozemstvo znatne količine pšenice. Ker je bila tudi letos letina prav dobra, so pred tedni ukinili vse omejitve glede trgovine z žitom. To pa predvsem zaradi tega, ker država nima na razpolago sredstev za odkup letine in bodo tako za odkup pritegnjena sredstva zasebne trgovine. Navzlic temu se je pojavila na trgu velika ponudba žita. Da ne bi cene pričele nadeževati, so romunski denarni zavodi na posredovanje lokalnih oblastev dali na razpolago cenene kredite za nakup žita. Tudi občine so najele kredit za ustvaritev žitnih rezerv.

Suša v Avstraliji

Iz Ženeve poročajo, da prihajajo iz Melbournja vesti, da je vsa avstralska žetev ogrožena zaradi suše. Tudi umrljivost živali se je zelo povečala. Angleški gospodarski krogi so zaradi teh vesti vznemirjeni, kajti Avstralija predstavlja enega glavnih preskrbovalnih virov za Anglijo.

Nov križanec

Kakor poročajo iz Haderslebena, je nek zuhlanski vrtnar uspel po dolgih naporih vzgojiti križanec sad med krompirjem in paradižnikom. Rastlina sama je podobna krompirju, le cveti so sličnejši paradižnikovim. Sadovi so izvrstni.

Dve leti sveža jabolka

Kalifornijski sadjarji so iznašli poseben način, kako morejo jabolka ohraniti zdrava celi dve leti. Pri tem jabolka ohranijo svoj naravni okus in tudi videz, kakor bi bila pravkar odtrgana z drevesa. Kako Kalifornijci delajo, nočejo izdati. Samo toliko so povedali, da jabolka ohranijo zdrava najprej s tem, da jih enakomerno namažejo z voskom.

Odgovorni urednik, Dr. Milan Komar - Gorica

Na Mohorjeve knjige v Ljubljani

se je naročilo že precej naročnikov. Naročnina lir 30. Naročite jih pri svojih župnijskih uradih ali v Katoliški knjigarni. Ne bo vam žal.

Na srebrni obli

Jerzy Żulawski.

35

Stotridesetkrat je Sonce obkrožilo ta svet pred našimi očmi in dodobra smo se mu že privadili. Lasje nam sive, a poleg nas raste nov zarod — novo pokolenje ljudi, ki bodo nekoč imeli za mit storijsko, da so se bili njihovi pradedje preselili sem z Zemlje, ki jo bodo videli v obliki velike, svetle oble tik nad obzorjem, kadar se bodo podali na meje ogromne puščave brez zraka in vode. Njim bo Zemlja zanimiva nebeska luč, nam je Zemlja mati, ki smo jo zapustili, ne da bi mogli pretrgati zadnjo, naitrdnejšo vez, ki las spenja z njo — hrepenenje.

Sonce bo še nekajkrat obkrožilo ta novi svet, po pomrjemu vsi, ki smo bili rojeni na Zemlji. In nova pokolenja bodo imela ta moj dnevnik še dolgo časa za nekakšno sveto pismo, dokler ne vstane kak »kritik« in neovrgljivo dokaže: izročilo, da so prišli ljudje z Zemlje, je bajka iz pradavnih časov.

Stvar, če jo natanko preudarimo, je več ko naravna. Saj se celo meni do-

zdeva mnogo tega, kar sem doživel, le fantastičen sen. Zlasti bolezen, ki mi je za cel lunski dan vzela zavest, je napravila v mojem življenju čudno vrzel. Še danes mi je težko povezati med sabo tisto, kar se je dogajalo pred njo, s tistim, kar sem doživel ob prebujanju. In to prebujanje je bilo odovito!

Odprl sem oči, pa nisem mogel od tega, kar me je obdajalo, ničesar razumeti. Ležal sem sredi loke, ki jo je pokrivalo sveže, sočno zelenje. Vse naokoli se je razlivala mehka svetloba, podobna polmraku pred zarjo na Zemlji. Le goli vrhovi gora so žareli krvavordeče — nad njimi je bilo bledovirševo nebo, ki ga je prevlekla prosojna tenčica megle... Gledal sem, gledal in si nisem mogel na čisto, kje sem. Takrat sem opazil na trati dva človeka, ki sta stopala zložno proti meni in se pripogibala, kakor da nečesa iščeta. Okoli njiju sta skakljala dva kučka in veselo bevskala.

Zazdelo se mi je, da sem na Zemlji v neznani kraju, ko pa sem se vprašal, kaj me je zaneslo semkaj, sem se mahoma domislil vsega: našega polta na Luno in potovanja skozi strahotno puščavo. Razgledoval sem se okoli, kolikor mi je dala glava; ki je nisem mogel dvigniti, saj mi je bila težka kakor svinec. Kam neki je izginil naš voz? Kam so zbežale pokraji-

ne, ki sem jih videl skoz njegovo okno in so mi še zdaj v tako živem spominu? Hotel sem poklicati onadva človeka, ki sta še vedno stopala po trati, toda glas mi je v grlu zamrl od izmučenosti. Sicer pa sem napravil sklep, da vse moje prigode niso nič drugega kakor sen. Res, menda sem nameraval poleteti na Luno, pa sem zadrževal sredi te loke — kdo ve, kako dolgo sem spal? In sanjalo se mi je, da sem res padel na Luno, da sem se boril s strahotnimi težavami, da sem izgubil tovariše in se izostavljal smrti. Le čudno, da mi je ta kraj do celja neznan.

Nejasna zavest o težko prestani boleznici se mi je začela buditi v možganih. Da, mrzlico sem moral imeti in v mrzličnih blodnjah sem taval po Lunini. Še bog, da so te prikazni izginile. Globoko sem se oddahnil ob misli, da je bilo vse samo sen, da sem še vedno na Zemlji in da mi je ne bo treba nikoli zapustiti. Bilo mi je neznanstvo lepo, udobno — takrat pa sem začutil, da se spet pogrezam v sen.

Ko sem se predramil v drugo, sta stali ob mojem ležišču dve postavitki, ki sem ju videl že preje, in se poglasno razgovarjali. Zdelo se mi je, da sem ujel besedico »spi«, nakar je drugi glas odvrnil: Živel bo. Čudil sem se temu, pa se nisem hotel izdati, da bedim; ne da bi gnil, sem leže

pozorno škilil v tista človeka. Čeprav sem, kolikor sem mogel presoditi, spal precej časa, se svetloba medtem ni prav nič spremenila. Zato sem v slabi luči le nejasno razločil obraza, ki sta se sklanjala k meni. Ko so se oči privadile polmraku, sem si dobro ogledal obraza in zdelo se mi je, da ju poznam, a imen teh dveh ljudi se nikakor nisem mogel domisliti. Potem sem jel ogledovati gore, ki so se svetile na obzorju v luči, ki je prihajala zdaj z druge strani kakor preje.

Takrat pa sem opazil nekaj, kar je na mah pritegnilo vso mojo pozornost: v sedlu med dvema gorama je slonela sivkastobela obla, ki je gledala do polovice izza obzorja. Gledal sem to oblo in kakor bi trenil, mi je postalo vse jasno: to je vendar Zemlja!

Zavest, da sem na Luni, se je povrnila tako bliskovito in s tako jasnostjo, da me je vsega presunila. Zakričal sem in planil z ležišča. Peter in Marta, ki sta se bila medtem spet oddaljila, sta priskočila vsa iz sebe od radosti, ker sem se prebudil, jaz pa sem čutil v svoji glavi tako brezupno zmedo, da sem znova izgubil zavest.

To je bila zadnja omedlevica v tej dolgoletni bolezni. Ko sem se spet zavedel, se mi je začelo zdravje polagoma vračati. Preden sem mogel vstati in se sprehoditi, pa je prešlo še

debelih sto ur. Peter in Marta sta mi stregla z materinsko ljubeznijo, jaz pa, še preslab, da bi se mogel razgovarjati in izpraševati, sem premišljeval o tem, kar me je obdajalo. Vedel sem, da smo med mojo boleznijo dospeli do davno zaželenih dežel, kjer ne manjka ne vode, ne zraka, ne rastlin, a še dolgo se nisem mogel sprijazniti z mislijo, da se je bilo vse to zgodilo na povsem naraven način. Zakaj težko je bilo verjeti, da sem cel zemeljski mesec ležal brez zavesti in da se je voz medtem prebil do tečaja, ki je bil takrat, ko me je napadla mrzlota, še sto in sto kilometrov daleč.

Res, bili smo na samem severnem tečaju Lune. Čudovita dežela! Dežela večne svetlobe in večnega mraka, dežela brez vzhoda in zahoda, brez juga in severa. Lunina os je malone navpična na ravnino ekliptike, zato Sonce ne zahaja za obzorje in se ne dviga na nebu, marveč na pogled večno kroži po obzorju. Če stopi na kako goro v bližini, vidiš, kako ob obzorju leno leze rdeča, ognjena kroglja. Vrhovi večno žare v rožnati zarji, ki jih obseva vedno z druge strani; kar svet stoji, na te gore še ni legla noč, zato pa zelene doline ob njihovem vznožju še nikoli niso videle sonca. Večno pada nanje senčgora.

(Nadaljevanje sledi.)